№ 121 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 5

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 5 № 121

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀՐԱՒԷՐ

Կաթողիկոսի հարցի առիթով վերջին խորհրդակցական ժողովի որոշմամբ, խորհրդակցութեան շարունակութիւնը տեղի է ունենալու այսօր, հինգշաբթի, յունիսի 5 ին, երեկոյեան ժամը $6^{1}/_{2}$-ին, Գայիանեան դպրոցի դահլիճում (улица Паскевича, № 13)։ Այդ ժողովում վերջնականապէս պէտք է որոշվեն թեկնածուներ կաթողիկոսական քառանուն ցանկի համար։ Բոլոր պատուիրակները և գաւառից եկած ներկայացուցիչները հրաւիրվում են ներկայանալ։

Նախագահ ժողովի՝ Հ. Առաքելեան

Յունիսի 5-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին

ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

(Պասկեվիչյա փողոց, № 13)

կայանալու է

Կովկասի հայոց դպրոցների ուսուցիչների և վարժուհիների միութեան

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

1) Կենտր. վարչութեան գործունէութեան տեղեկագիրը. ա) դպրոցական մարմինների յարաբերութիւնները. 2) ուսուցիչների տնտեսական դրութիւնը բարւոքելու միջոցներ. գ) «Նոր Դպրոց». դ) մանկավարժական դասընթացներ. ե) ցերեկոյթներ և այլն։
2) 1908/9 Թ. Նախահաշուի հաստատութիւնը։
3) Ընտրութիւն կենտր. վարչութեան անդամների և փոխանդամների և վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամների։

Կենտրոնական ընդհանուր ժողովին մասնակցելու հրաւիրվում են միութեան բոլոր ճիւղերի անդամները։

Անդամ համարվում են այն ուսուցիչները, որոնք վճարել են 1907/8 Թ. անդամավճարը։
(28, 1 և 5) ա. 3—3

Շաբաթ, յունիսի 7-ին, երեկոյեան ժ. $7^{1}/_{2}$-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՕՐՍԱՅԻՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

նշանակված է

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Արտակարգ ընդհանուր ժողովը

Զբաղմունքի առարկաները

1) Զեկուցումն վարչութեան 1907/8 գործունէութեան։
2) Քննութիւն 1908/9 սեզօնի նախահաշուի։
3) Ընտրութիւններ վարչութեան մի անդամի, երեք փոխանդամի և տիկ. Մակարեանի անուան մրցանակի յանձնաժողովի անդամների։

Այս ժողովը համարվում է երկրորդ և օրինական՝ չը նայելով ներկայ գտնվող անդամների թւին։
(հ. շ.) ա. 2—1

Բեհբութեան փողոց, № 23

ՏՐՎՈՒՄ Է

ամառվայ ամիսները

4 ՍԵՆԵԱԿ

ամեն յարմարութիւններով. կարելի է և կահաւորված.

ամսական 25 ռուբլով

(ա.) 3—2

ՄՈԼԱՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱ

Այն տխուր եղելութեան մէջ, որ տեղի ունեցաւ Ալէքսանդրօպօլում մամուլի ներկայացուցչի վերաբերութեամբ, շատ ծանր է ազդում մեզնից իւրաքանչիւրի վրա այն այլասերումը, որ նկատվում է ամբոխի հոգեբանութեան մէջ։

Ամբոխը իր սովկալի մոլորութեան մէջ երեւակայել է, որ նա ֆիզիքական ույժով և բռնութեամբ պէտք է պատասխանէ գրչի մարդուն և զսպէ փերջինի խօսքի արտայայտութիւնը։

Այո, դա սոսկալի մոլորութիւն է, մահաբեր այն հասարակութեան համար, որտեղ նա բոյն կը դնի և կը տարածվի։

Բռնութեան և ֆիզիքական ույժի գործադրութիւնը մտքի և գրականութեան ասպարէզում այն դժբաղդութիւններից մէկն է, որոնք գալիս են քայքայելու մի ժողովրդի մտաւոր-բարոյական զարգացման գործը։

Եւ անկասկած՝ հասարակութեան առողջամիտ մասի վրա պարտաւորութիւն է ծանրանում հասկացնել ամբոխի մարդուն, որ նա բիրտ ուժով, բռնութեամբ, ծեծով երբէք չէ լուծում ոչ մի մտաւոր խնդիր, և ընդհակառակը բարդացնում է եղած խնդիրը և շեղում նրան իր կանոնաւոր մշակման ու լուծման շաւղից։

Մեզ համար ներկայ դէպքում միեւնոյնն է թէ ինչ ուղղութեան է հետեւում այն գրականագէտը, որի դէմ ուղղված է բռնութիւնը։ Համակրում ենք թէ չենք համակրում այս ու այն գրականագէտին և նրա տուած յօդուածներին—դա ՚չէ կարեւորը այստեղ։ Գրականագէտ կարող է լինել կղերական, պահպանողական, ազատամիտ, արմատական կամ սօցիալիստական—այդ հանգամանքը նշանակութիւն չունի ներկայ դէպքում։ Ամեն մի մարդ, որ տարբեր կարծիքներ ունի իրերի և երեւոյթների մասին, պէտք է կարող լինի իր այդ կարծիքները յայտնել ազատօրէն և հաւատացած լինի, որ նրա մտքերի դէմ մաքառող լինելու է խօսքը, գրիչը, քարոզը և համոզմունքը, այլ ոչ բիրտ ույժը, բռունցքը, յարձակումը կամ բռնութեան մի ուրիշ արտայայտումն։

Ղեկավարվելով այդ հիմնական սկզբունքով մենք անշուշտ միայն մի խօսք կարող ենք ասել բիրտ ույժ գործադրողներին, որ նրանք իրանց արարքներով ամենևին չեն շահում և պաշտպանում այն դատը, որի անունով նրանք ձեռք են բարձրացնում գրողի և մտածողի վրա։ Եւ Ալէքսանդրօպօլի ազմկարարները վայր գցեցին այն բողոքի անունը, որը նրանք ցանկանում էին արտայայտել իրանց համար անհամակրելի դարձած գրականագէտի դէմ։ Իսկ եթէ բիրտ ույժի փոխարէն նրանք կաշխատէին հասարակական նարծիքի վրա ազդել, գրական եղանակով, խօսքի միջոցով կամ հասարակական խորհրդակցութիւններով պատասխանել իրանց հակառակորդներին, այն ժամանակ նրանք անշուշտ հիմնած կը լինէին իրանց դատը համախոհների համակրութեան և նրանց բարոյական պաշտպանութեան վրա՝ հասարակութեան զանազան խաւերում։

Ժողովրդի գիտակից ույժերը պէտք է ամեն ջանք գործ դնեն մաքառելու բիրտ ույժի վայրենի գործադրութիւնների դէմ և արմատախիլ անելու ամեն մի փորձ, որ ուղղված կը լինի լուծելու մտաւոր և բարոյական խնդիրները հասարակութեան մէջ։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս այժմ պարզվում է, շահի հեռանալը Թէհրանից ոչ թէ փախուստ է եղել կամ զուարճալի զբօսանք, այլ նպատակ է ունեցել պետական յեղաշրջում կատարել։

Շահի գնալուց յետոյ զէնքերի պահեստը դատարկված գտան։ Շահը մայրաքաղաքից դուրս հանեց իրան հաւատարիմ մնացած բոլոր զօրքերը և տարաւ իր հետ զէնքերն ու ռազմամթերքները։

Գալով Բաղշու, շահը իր մօտ կանչեց մի քանի բարձրաստիճան անձանց, որոնք յայտնի էին իրանց ազատամիտ հայեացքներով, ու հրամայեց նրանց անմիջապէս կալանաւորել։ Կալանաւորվածների թւում է արքայազն Զիլ-էս-Սուլթանի (շահի հօրեղբայր) որդի Ջէլալ-էդ-Դուլէն, Թէհրանի նախկին նահանգապետ Ալա-էդ-Դուլէն և սարդար Մանսուրը։ Պարլամենտի և հոգևորականութեան յարուցած խնդիրը՝ ազատելու կալանաւորներին՝ անհետեւանք անցաւ։ Թէհրան քաղաքի նահանգապետը հրաժարեցված է պաշտօնից և նրա փոխարէն նշանակված է շահի մօտիկ անձերից մէկը։ Թէհրանի պահպանութիւնը յանձնված է կօզակների բրիգադային։ Կօզակների բազմաթիւ պահակները շրջագայում են քաղաքի փողոցներում։ Շահը գնալու ժամանակ վերցրել է իր հետ ոչ միայն զէնքերը, այլ և գանձարանի մէջ եղած դրամները։

Քաղաքից դուրս գտնվող Բաղշուի ամարանոցը շահը դարձրել է մի խսկական բերդ։ Պալատի այգու մէջ դրված են 4 թնդանօթներ, որոնց խողովակները ուղղված են դէպի քաղաք։ Լուր է պտտում, որ շահը պատրաստվում է կենտրոնացնել զօրքերը Բաղշւում, վճարել նրանց ռոճիկները իր սեփական միջոցներից և, կազմակերպելով գինուորական ուժեղ բանակ, գնալ Թէհրանի վրա։ Քաղաքում շահի ստորագրութեամբ աֆիշաներ են կպցրել պատերին, որով տեղեկացվում է, որ պարլամենտին ոչինչ չէ սպառնում, և պահանջվում է միայն քաղաքի ազգաբնակութիւնից կարգ և խաղաղութիւն պահպանել։ Բնակիչներին առաջարկվում է անմիջապէս զինաթափ լինել, սպառնալով պատժել անհնազանդներին։ Յուզմունքը մայրաքաղաքի մէջ սաստկանում է։ Պարլամենտը երեք անգամ պահանջել է շահից վերադառնալ Թէհրան և երեք անգամն էլ պատասխան ստացել, որ շահը իրան ապահով է զգում Բաղշւում։

Էմիր Բօհաթուրի համախոհները մի քանի անգամ փորձ արեցին խզել հեռագրական յարաբերութիւնը Թէհրանի հետ։ Նախ էմիրի զինուորները կտրտեցին հնդկա-եւրոպական ընկերութեան բոլոր երեք հեռագրալարերը, մայրաքաղաքից 30 վերստ տարածութեամբ։ Սակայն հաղորդակցութիւնը շուտով կարելի եղաւ վերականգնել, երբ կօզակները փոխելով հանեցին մի քանի հեռագրական սիւներ։

Շահի մերձաւորները պնդում են, որ շահի հօրեղբայր Զիլ-էս-Սուլթանը դաւադրութիւն է կազմել իր եղբօր որդու դէմ և զօրքեր է կենտրոնացրել Շիրազում Թէհրանի վրա գալու նպատակով։ Այդ լուրը կապում են Զիլ-էս-Սուլթանի որդու՝ արքայազն Ջէլալի կալանաւորութեան հետ։ Շատ հաւանական է, որ դաւադրութեան մասին այդ լուրը տարածել են ռէակցիոներները, որպէսզի դրանով արդարացնեն իրանց կողմից պատրաստվող պետական յեղաշրջումը։

Վերջին տեղեկութիւններից երեւում է, որ պարլամենտը սպառնում է նոր շահ ընտրել, եթէ միայն միապետը ամենամօտիկ ապագայում չը վերադառնայ Թէհրան։

Պարսկաստանում ներկայումս կատարեալ անիշխանութիւն է տիրում։ Գեներալ-նահանգապետներից մի քանիսը յօժարակամ հրաժարական են տուել իրանց պաշտօններից։ Զօրքը այլ ևս կարգապահութիւն չէ ուզում ճանաչել։ Չինօվնիկները հրաժարվում են ծառայել իրանց հասանելիք ռոճիկը չը ստանալու պատճառով։ Կողոպուտը, աւազակութիւններն ու սպանութիւնները սովորական երեւոյթներ են դարձել։

(«С. С.»)

—

Թէհրանից մեզ գրում են հետեւեալը.

Յայտնի է, որ հայերը պարսկական մէջլիսում պատգամաւոր չունեն։ Պարսկ-Հնդկաստանի առաջն. փոխանորդ Բագրատ վ. Վարդազարեանցը դեռ այս տարվայ յունվարին դիմեց պաշտօնական գրութեամբ մէջլիսին, որ թոյլատրվի հայ ժողովրդին երկու պատգամաւոր ուղարկելու։ Բացի մէջլիսից, նա դիմեց առանձնապէս և 15 ազդեցիկ պատգամաւորների։ Վերջերս մէջլիսում այդ դիմումի առիթով խօսակցութիւն եղաւ, որ տպագրվեց ամբողջովին «Մէջլիս» թերթում, սակայն հայերի համար այս կարեւոր հարցի լուծումը դեռ մնաց։ Բագրատ վարդապետը երկրորդ անգամ դիմեց մէջլիսին, որ փութացնեն հարցի լուծումը։

—

Նուխի, 3 յունիսի

Նուխու գաւառապետը հեռագրում է, որ յունիսի 1-ին հանդիսաւոր կերպով բացվեց առաջինը Կովկասում աւտոմօբիլների ճեպընթաց երթեւեկութիւնը, որ հաստատել է «Ամազ» ընկերութիւնը Նուխու և Եւլախի միջև, 75 վերստ տարածութեան վրա։ («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 3 յունիսի

«Corr. Bureau»-ին հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ Բ. Դուռը մերժեց ժանդարմերիան վերակազմելու խնդրով զբաղվող կօնֆերենցիայի և դեսպանատների ներկայացրած պահանջը՝ ազատելու մակեդօնական ժանդարմերիայի օտարազգի օֆիցերներին մաքսատան տուրքերը վճարելուց։ Դեսպանները միասին հրաժարվեցին այդ պահանջից, ուստի և սպասում են, որ օտարազգի օֆիցերների հետ կապված պայմանագրերը կը մտնեն իրանց ույժի մէջ։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 3 յունիսի

«Times»-ին հեռագրում են Թէհրանից, որ յունիսի 1-ից սկսվեց ընդհանուր գործադուլ։

Շահի բանակը, որ գտնվում է քաղաքից դուրս, ամեն օր զօրքեր են գալիս։

Մէջլիսը մի յուշագիր պատրաստեց շահին ներկայացնելու համար։ («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 3 յունիսի

«Frankfurter Zeitung»-ին Սալօնիկից հաղորդում են, որ մայիսի 31-ի գիշերը մի պօրուչիկ մահափորձ կատարեց բերդապահ զօրքի հրամանատար Նիզամ-բէյի կեանքի դէմ։ Շարժառիթները կապ ունեն երիտասարդ թիւրքերի շարժումների հետ։ Նիզամ-բէյը լուրջ կերպով վիրաւորված է ոտքից, նրա քարտուղարը վիրաւորված է թեթև, երկու զինուոր՝ ծանր։ Չարագործը փախաւ։ («Հ. Գ.»)

—

«Բրադարան դարվազա Ղազվին» (Ղազվինի դարպասների թաղի եղբայրները) ամենաազդեցիկ ու բազմամարդ անջումանը առաջարկութիւն է ներկայացրել մէջլիսին, որտեղ, մատնանշելով բոլոր մինիստրութիւնների ու վարչական հաստատութիւնների մէջ տիրող քաօսային դրութիւնը, կարեւոր է համարում ընտրել ժողովրդի միջից 12 կրթված, ազնիւ ու սահմանադրութեանը նուիրված անձինք և պարտականութիւն դնել նրանց վրա յիշեալ հաստատութիւնները եւրոպական ձեւով կազմակերպել, նրանց մէջ մտցնել կարգ ու կանօն, միեւնոյն ժամանակ իրաւունք վերապահելով նրանց հսկողութիւն ունենալու կառավարչական բոլոր պաշտօնեաների գործունէութեան վրա։

Մէջլիսը համաձայնվել է այդ առաջարկին և վճռել է այդ հարցը, մանրամասն մշակելուց յետոյ, ներկայացրել շահին ի հաստատութիւն։

—

Մայիսի 16-ին (հ. տ.), անջումանների խնդրերի համաձայն, Էմիր-Խան-Սարդարի այգում հաւաքվում են բոլոր սաղաթֆրուշները (թէյի ու շաքարի առեւտրով պարապողները)։ Նրանց առաջարկել են դրամական նուէր տալ, ով որքան կարող է, ժողովրդական միլիցիա կազմակերպելու համար։ Առաջարկը ընդունվել է համակրութեամբ, և դրամական հանգանակութիւնը սկսվել է յաջորդ օրվանից։

—

Թէհրանից «Каспій» լրագիրը ստացել է հետեւեալ թղթակցութիւնը.

Արքայազն Զիլ-էս-Սուլթանը հեռագիրներ է ուղարկել ժողովրդական հռետորներ սէիդ-Ջամալ-Էդդինին և Մալէք-էլ-Մութաքալեմինին, որտեղ հաղորդում է, որ իբրև ապացոյց իր հաւատարմութեան դէպի սահմանադրութիւնը՝ նա առանց ժողովրդի և կառավարութեան օգնութեան, ոչ ոքից և ոչ մի գրօշ չառնելով, սեփական ույժերով ու միջոցներով 10 օրվայ ընթացքում խաղաղեցրել է Պարսկաստանի ամբողջ հարաւային մասը, ոչնչացրել է սահմանադրականների դէմ կռւելու նպատակով ռէակցիոներների շինած ամրութիւնները, իր անձնական հաշւով զինուորների մի ամբողջ գունդ իրանց բոլոր իրերով փոխադրել է Իսպահանից Շիրազ, որտեղ վերականգնել է անջումանները, որ հալածված էին ռէակցիոներների կողմից, կալանաւորել և, սահմանադրութեան հիման վրա, պատասխանատուութեան է ենթարկել ռէակցիայի պարագլուխներից մի քանիսին, արգելել է ազգաբնակութեանը զէնք կրել և այնքան ապահովել է հաղորդակցութեան ճանապարհները աւազակներից և այնպէս է ազդել հարաւի թափառաշրջիկ ցեղերի վրա, որ այժմեանից արդէն վերջնականապէս վերսկսվել է կարաւանների երթեւեկութիւնը, և բանկերը կարող են աներկիւղ կերպով փոխադրել իրանց դրամները, իսկ վաճառականները՝ իրանց ապրանքները Իսպահանից մինչև իսկ Վուշիր։ Ռէակցիայի պարագլուխներ՝ սպանված Քաւամ-էլ-Միւլք Շիրազի որդիները արդէն հեռացել են իր գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից և գնացել Եւրոպա։

Արքայազնը ջերմ կերպով հաւատացնում է իր անձնուիրութիւնը ժողովրդին և սահմանադրութեանը, որի սահմանած օրէնքներին խոստանում է միշտ էլ խիստ կերպով հետեւել։ Դրամական կամ որեւէ մի ուրիշ վարձատրութիւն նա չէ ցանկանում, միայն խնդրում է, որպէսզի նրանք, հռետորները, ընդունեն ժողովրդին և հայրենիքին մատուցած իր ծառայութիւնների իրողութիւնը և ամբիօնից գովաբանեն (sic) նրա անշահասէր և հայրենասիրական գործունէութիւնը։

—

Ինչպէս Թէհրանի, նոյնպէս և ամբողջ երկրի անջումաններում դրամական հանգանակութիւն է սկսված։ Ոմանք ասում են, որ այդ դրամները հանգանակում են ռուսաց կառավարութեան պահանջը վնասների համար գոհացնելու, իսկ ուրիշները՝ բոլորովին ուրիշ նպատակի, որը այժմ խիստ կերպով գաղտնի է պահվում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

—

Կաթողիկոսական հարցի առիթով Թիֆլիսում գումարված պատուիրակների և գաւառական ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնը, որ շարունակեց իր նիստերը յունիսի 1-ին և 3-ին, իմ նախագահութեամբ, թէև դեռ չը կարողացաւ յանգել վերջնական եզրակացութեան կաթողիկոսական քառանուն ցանկի մասին, բայց և այնպէս այդ խորհրդակցութիւնները, իմ կարծիքով, դրական և լուրջ արդիւնք տուին։

Դրական և լուրջ արդիւնքն եղաւ այն, որ պարզվեց շատ բացայայտ և որոշ կերպով, որ կաթողիկոսական հարցի վերաբերմամբ մեր՝ հայերիս մէջ երեք հոսանք կամ ուղղութիւն կայ։

Մի շատ փոքր շերտաւորութիւն կամ մի փոքրիկ խաւ, բաղկացած հայ ինտելիգենցիայի մի շատ փոքր մասից, այն կարծիքի է, որ հայոց եկեղեցին ընդհանրապէս, հայ հոգեւորականութիւնը արդէն մի փտած, հընացած ինստիտուտ է կազմում, մի մարմին, որ արդէն քայքայվում և կազմալուծվում է, որի վախճանը մօտ է, հետեւաբար ոչ մի կարիք չը կայ զբաղվելու նրանով և նրա պետի ընտրութեան հարցով, այլ պէտք է թողնել, որ այդ ինստիտուտը ինքն իր բնական մահով մեռնի։

Որովհետև այդպիսի կարծիք արտայայ-

տողների թիւը շատ աննշան է և որովհետև այդ հոսանքը ամենևին հող չունի հայ ժողովրդի պատմութեան, կեանքի և պայմանների մէջ, ուստի կանգ առնել այդ հոսանքի վրա ոչ մի միտք և նպատակ չունի։

Կանգ առնենք այն երկու գլխաւոր հոսանքի և ուղղութեան վրա, որոնք, իրօղապէս, տիրում են մեր մէջ և կարող են ներկատւել իբրև բովանդակ հայ ժողովրդի և հայ հասարակական կարծիքի լի ու լի արտայայտութիւն, մի հոսանքը՝ որպէս մեծամասնութեան, իսկ երկրորդը՝ որպէս փոքրամասնութեան արտայայտութիւն։

Երկու հոսանքները կամ աշխարհահայեացքներն էլ ընդունում և ճանաչում են հայոց եկեղեցու՝ իբրև մի կուլտուրական-ազգային-ժողովրդական որոշ ֆակտօրի նշանակութիւնը և դրանից բղխած անհրաժեշտութիւնը՝ բարեկարգել, ժողովրդական և ռամկավարական հիմունքների վրա դնել այդ հաստատութիւնը, բայց, համաձայն լինելով այդ սկզբունքի մէջ, նրա գործադրութեան վերաբերմամբ երկու հոսանքների ներկայացուցիչները սաստիկ տարբերվում են։ Մեծամասնութիւնը, բաղկացած առաջադիմականներից, այն հաստատ համոզմունքն ունի, որ վերոյիշեալ սկզբունքների իրականացում հնարաւոր է միայն Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեանի պէս հոգևորականի ընտրութեամբ, իսկ փոքրամասնութիւնը, բաղկացած պահպանողականներից, այն կարծիքի է, որ Օրմանեանի օրով հնարաւոր է այդ սկզբունքների գործադրութիւնը։ Սակայն, որովհետև Օրմանեանի մասին ունեցած բոլոր տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ նա միշտ եղել է ներկայացուցիչ և պաշտպան այն ուղղութեան, որ յայտնի է կղերական կամ թունդ-պահպանողական անունով, ուստի և յուսալ, թէ ժողովրդապետական և ռամկավարական սկզբունքների գերակշռութիւնը կամ տիրապետութիւնը նրա կաթողիկոսութեան օրով կարող է իրագործվել—դա կը լինէր ցնորք և անտեղի ակնկալութիւն։ Այդ տեսակէտից շատ զարմանալի են այն որոշումները, որոնք արվել են մի քանի քաղաքներում՝ Մոսկվայում, Նոր-Նախիջևանում, Շուշում, դնելով Իզմիրլեանի կողքին Օրմանեանի անունը։

Մեզ կարող են առարկել, որ Օրմանեանի մասին տեղեկութիւնները, թէ նա իր գործունէութեամբ, հայեացքներով, ուղղութեամբ և համոզմունքով հակառակ է ժողովրդապետական սկզբունքներին, ճիշտ չեն, բայց այդ դէպքում նրա թեկնածութիւնը պաշտպանողների վրա պարտականութիւն կար հերքել փաստերով այդ տեղեկութիւնները և ապացուցանել նրանց անհիմնաւորութիւնը։

Քանի որ այդ տեղեկութիւնները մեզ չը տրվեցին, մենք, Իզմիրլեանի կուսակիցները, գտնում ենք, որ չէ կարելի կաթողիկոսական ցանկը կազմել այնպէս, որ Իզմիրլեանի հետ միասին դրվի Օրմանեանի անունը, որովհետև չէ կարելի իրար կողքի դնել երկու անուններ, որոնք ներկայացուցիչներ են իրար տրամագծօրէն հակառակ և տարբեր ուղղութիւնների։

Օրմանեանի կողքին կարելի է դնել, օրինակ, Սուքիաս արքեպիսկոպոսի անունը, որ նոյնպէս արտայայտիչ է համանման ուղղութեան և աշխարհահայեացքի։

Իմ կարծիքով, կաթողիկոսական երկանուն ցանկը կարելի է կազմել դնելով կամ Իզմիրլեան և Եղիշէ Դուրեան, կամ Օրմանեան և Սուքիաս։ Նրանք, որոնք անկեղծօրէն ցանկանում են ժողովրդապետական և ռամկավարական սկզբունքների տիրապետութիւնը հայոց եկեղեցու մէջ, նրանք պէտք է ձայն տան Իզմիրլեանին և Դուրեանին, որի մասին մեր ունեցած տեղեկութիւնները նոյնպէս ցոյց են տալիս, թէ ժողովրդապետական և դեմօկրատական ուղղութեան տէր մարդ է. իսկ նրանք, որոնք կողմնակից են, որ հայոց եկեղեցու հերարխիան խիստ կազմակերպութիւն ստանայ հոգևորական ուղղութեամբ, որ այդ հերարխիան երևան գայ իբրև մի կազմակերպված ուժ, նրանք, ի հարկէ, պէտք է ձայն տան Օրմանեանին և Սուքիասին։

Հաշտեցնել այդ երկու ուղղութիւնները, ինչպէս աշխատում են ոմանք, անկարելի է թւում մեզ։ Այլ բան է, եթէ մեզ համոզեն, որ Օրմանեան ներկայացուցիչ է նոյնպէս այն ուղղութեան, որի արտայայտիչն ենք համարում մենք Իզմիրլեանին։

Այդ ամենից յետոյ, ես կաթողիկոսական քառանուն ցանկը կը կազմէի այսպէս—1) Մատթէոս արքեպիսկոպոս Իզմիրլեան, 2) Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեան, 3) Մուշեղ եպիսկոպոս (Ատանայի առաջնորդ) և 4) Բագրատ վարդապետ Վարդազարեան։ Այս չորս եկեղեցականներն էլ արտայայտիչ են այն ուղղութեան, որ ունեն առաջադիմականները կամ մշակականները։

Ես յոյս ունեմ, որ այսօրվայ խորհրդակցական ժողովը, որ վերջինն է լինելու, վերջնականապէս կընդունէ այդ ցանկը։

Հ. Առաքելեան

ՆՈՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նոր փոխառութիւն անելու հարցը արդէն որոշված է։ Մինչև իսկ որոշված է նրա ձևն ու քանակը. փոխառութիւնը լինելու է ներքին և 200 միլիօն րուբլու։ Սկզբում լուր տարածվեց, թէ ֆինանսական մինիստրը մտադիր է փոխառութիւնը կնքել առանց Պետական Դումայի կամքը այդ մասին հարցնելու, ճիշտ այնպէս, ինչպէս որ նա արեց 1906 թւականի հսկայական արտաքին փոխառութիւնը կնքելիս։ Սակայն, հէնց Պետական Դումայում ի լուր ամբողջ աշխարհի՝ «մենք պարլամենտ չունենք» նշանակալից խօսքերը արտասանող ֆինանսների մինիստրը շտապեց պաշտօնապէս հերքելու այդ տարածվող լուրերը, յայտարարելով միևնոյն ժամանակ որ փոխառութիւնը կատարվելու է Պետական Դումայի հաւանութեամբ միայն։ Անշուշտ չը պէտք է չափազանց միամիտ լինել և այնպէս հասկանալ, թէ մի քանի շաբաթ առաջ «մենք պարլամենտ չունենք» յայտարարող մինիստրը յանկարծ խիստ պարլամենտական դարձաւ և չէ կամենում այլևս եղած սահմանադրութեան հակառակ գործ բռնել։ Այդպէս կարելի է ենթադրել առաջին անգամից նամանաւանդ այն հիման վրա, որ փոխառութիւնը, ինչպէս ասացինք, կատարվելու է ոչ թէ արտասահմանում, այլ հէնց երկրի ներսում—Ռուսաստանում։ Իսկ դրա համար պ. մինիստրը բոլորովին կարիք չունի սահմանադրութեան սիրահար կամ խիստ պարլամենտական անձ ձևանալու, որովհետև Ռուսաստանի ֆինանսիստները բոլորովին պահանջկոտ չեն այդ տեսակէտից և մինչև իսկ, գուցէ, նրանք շատ աւելի մեծ վստահութեամբ իրանց գումարները կը տան ոչ-սահմանադրական և «իսկական ռուս» կառավարութեանը, քան թէ «կրամոլ» Եւրոպայի ձևով կառավարութեանը։

Բայց ամենամեծ ցաւը նրանումն է, որ այդ 200 միլիօն րուբլու փոխառութիւնով հազիւ թէ «ճարա սաղանայ»։ Կառավարութեանը շատ ու շատ մեծ գումարներ են պէտք. նա մտածում է ամուրեան երկաթուղին շինել, որի վրա հէնց կոմս Վիտտէի հաշւով կը գնայ մօտ 325 միլիօն րուբլի։ Բացի դրանից՝ մտածվում է եապօնական պատերազմում խորտակված նաւատորմիղը վերականգնել։ Իսկ դրա համար էլ, պարզ է, որ հարիւրաւոր միլիօններն էլ չը պիտի բաւականանան։

Կը նշանակէ, կառավարութիւնը այս 200 միլիօն րուբլու ներքին փոխառութիւնը կնքելուց շատ քիչ յետոյ ստիպված պիտի լինի դարձեալ արտասահման դիմել և էլի մի նոր և շատ խոշոր փոխառութիւն կնքել։ Իսկ արտասահմանեան ֆինանսների տրամադրութիւնը ստիպում է պ. Կոկօվցեվին գէթ փոքր-ինչ սահմանադրական ու պարլամենտական մարդ լինել, այլապէս նա կարող է բոլորովին աջողութիւն չունենալ։ Ահա հէնց այդ՝ յետագայում շատ աւելի մեծ արտաքին փոխառութիւնը անաջողութեան մատնելու վախն է, որ պ. մինիստրին ստիպում է Պետական Դումայի համաձայնութիւնը խնդրել նոյնիսկ 200 միլիօն րուբլու ներքին փոխառութեան համար։

Մայրաքաղաքի թերթերից իմանում ենք, որ Պետական Դումայի ֆինանսական կօմիսիայում փոխառութեան մասին եղած խորհրդակցութեան ժամանակ պ. Կոկօվցեվը այն կարծիքն է յայտնել, թէ՝ «փոխառութիւններ անելիս անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ համեստ քայլերով ընթանալ. եթէ մենք ոգևորվենք ու մեծ փոխառութիւններ անենք, կարող ենք սնանկանալ»։

Շատ ճիշտ են, ի հարկէ, մինիստրի այդ խօսքերը։ Բայց բանը նրանումն է, որ այդպիսի կարծիք ունենալով հանդերձ՝ կառավարութիւնը շարունակ այնպիսի նոր ու նոր ձեռնարկութիւնների առաջարկներ է անում և այնպիսի ծրագիրներ ներկայացնում Պետական Դումային, որոնց համար վիթխարի գումարներ են պահանջվում, իսկ այդ գումարները գտնելու համար էլ նոր ու նոր խոշոր փոխառութիւններ։

Այդ փոխառութիւնները, ի հարկէ, երբէք ծանր չէին կարող երևալ ու դրանց պատճառով երկրի սնանկութեան մասին խօսք անգամ չէր կարող լինել, եթէ միայն փոխառութիւնները գործադրվէին արդիւնաւէտ նպատակներով ու եղանակներով, այլ ոչ թէ ծախսվէին այնպիսի ձեռնարկութիւնների վրա, որոնք վիթխարի գումարներ կլանելով հանդերձ ոչ մի գրօշի չափ անգամ չեն աւելացնում երկրի եկամուտները։ Եւ քանի որ կառավարութիւնը կը շարունակի փոխառութեամբ ձեռք բերված գումարները ծախսել այն եղանակով և այնպիսի ոչ-արդիւնաւէտ ձեռնարկութիւնների վրա, ինչպէս որ նա արել է մինչև այժմ, երկրի սնանկութեան կատաստրոֆի հեռանկարը երբէք չէ կարող վերանալ, որչափ էլ մեծ զգուշութիւն բանեցնեն փոխառութիւնների ժամանակ։

Խ.-Ազատ

ՕՐՄԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԱՍԱԾՆԵՐՍ

Թէպէտ դեռ Բաթումում ես ձայներ լսում էի Օրմանեանի մասին, որ կան մարդիկ նրա թեկնածութիւնն առաջարկող կաթողիկոսական գահի համար, բայց երբէք չէի կարող սպասել, որ այսպիսի մի ժողովի մէջ լուրջ կերպով կը խօսվի նրա մասին, քանի որ ձայն տալ, քուէ տալ նրա համակերպվող գործելակերպին՝ կը նշանակի թաղել մեր վերակենդանութեան համար մղած գործը, խեղդել բողոքի ձայները։ Ինձ համար անըմբռնելի է, թէ ինչպէս միաժամանակ, երբեմն միևնոյն տեղից Իզմիրլեանցին և Օրմանեանցին հաւասարապէս ձայն են տալի, քանի որ նրանք իրանց գործելակերպով միմեանց տրամագծօրէն ներհակ են։

Ես ի նկատի ունենալով մեր եկեղեցին ժողովրդականացնելու մեր ջերմ իղձերն ու կազմած ծրագիրը, նոյնիսկ Իզմիրլեան սրբազանի նման մաքուր հայն ու շիտակ եկեղեցականին կասկածի ենթարկեցի. բայց գալ այժմ Օրմանեանին ձայն տալ՝ կը նշանակի մեռցնել ժողովրդականացնելու մեր իղձերն ու ծրագիրները։ Նա՝ Օրմանեան իրաւունքներն իր մէջ կենտրոնացնող էն չոր մարդն է, «բաժանեա զի տիրեսցես» հետևողը։ Նա գիտակցօրէն մի ձեռքով ամուր փակում է ազգային ժողովի դռները, միւս ձեռքով սրտագին փայփայում ազգային ժողովի թափթփուկ, կրօնական, քաղաքական, վարչական և այլ ժողովները, որպէսզի առաջինի առաջ հաշւետու չը լինի, իսկ վերջինների միջոցով ամբողջ թիւրքահայի վրա թեատարած տիրապետի։

Նա անհատնում բաւականութիւն է զգում, երբ ազգային աղէտներ, խոշոր տարաձայնութիւններ են պատահում, և սրանք իր գործունէութիւնն են պահանջում։

Օրմանեան մի ոսկի չուղարկեց էջմիածին այն ժամանակ, երբ հայրապետական կոնդակը յայտնեց Օրմանեանին Մայր Աթոռի իսպառ աղքատացած վիճակը, և երբ, ինչպէս պատմում էին շրջապատող երիտասարդ վարդապետները, 4000 ոսկի է եղել այդ միջոցին ազգային սնդուկում։ Այս մասին պահանջել են մինչև իսկ, բայց Օրմանեան չէ լսել։

Օրմանեան առանձին խորհրդաւորութեամբ պատմում էր, թէ ինչպէս 40,000 պանդուխտ գաւառացի հայեր քշեց Կ. Պօլսից գաւառ։ «Սրանք գնացին և ազգի համար 40,000 զաւակ յարուցին»—պարծենալով շեշտում էր, աւելացնելով՝ թէ ազգն արժանապէս դեռ չէ գնահատում իրան. բայց թէ այդ 40,000-ից քանիսն են խսկապէս գաւառի, իրանց տան ու տեղի երեսը տեսել, մի մեծ խնդիր է տակաւին։

Մեր կողմերում այրի քահանաների ամուսնանալու խնդիրը բարձրացաւ. այլ և այլ տեղերից խմբական դիմումներ եղան կաթողիկոսին. սա համակիր հանդիսանալով, պաշտօնապէս դիմումներ արեց պատրիարքներին և առաջնորդներին։ Օրմանեան հակառակ հանդիսացաւ։ Այդ միջոցներում երկու այրի քահանայ իրար պսակեցին։ Օրմանեան կարգալոյծ արեց նրանց և մի շրջաբերական կոնդակով իր պատրիարքութեան սահմաններից էլ դուրս գալով, հայ եկեղեցու ընդհանրութեանը դիմեց, իսպառ արհամարհելով ընդհանրական հայրապետի իրաւունքները։ Մի հասարակ ամուսնալուծութիւն առանց հայրապետական կոնդակի կատարվել չէ կարող, իսկ երկու քահանայի կարգալուծութիւն կատարում է Օրմանեան և խիզոյն յայտնում ազգի ընդհանրութեան։ Օրմանեան շատ լաւ գիտէր, որ երկու քահանայի անձի մէջ ամենայն հայոց հայրապետին էր պատժում։ Եւ այս կոնդակը լոյս տեսաւ էջմիածնի «Արարատի» մէջ և էջմիածնի զաւակներից մէկը չը գտնվեց՝ Օրմանեանի իրաւազանցութիւնը նկատող։

Օրմանեան ամեն կերպ զօրացնում է կուսակրօն հոգևորականութիւնը։ Այս բացարձակ ուղղութեան դէմ բողոքում են նոյնիսկ երիտասարդ արժանական կուսակրօններ։ Կ. Պօլսում քահանաները հողաթափներ դնողներ են քարոզիչ վարդապետների ու եպիսկոպոսների, որոնք են ու մնում են հարուստ յուղարկաւորութիւնների, մկրտութիւնների ու մանաւանդ պսակների հանդիսաւոր արարողապետներ։

Օրմանեան ձեռքից բնաւ բաց չէ թողնում նաև այն թեմերը, որոնք կտրվելով Օրմանեան իշխանութիւնից, ազատութիւն ունեն էջմիածնի հետ կապվելու։

Որ Օրմանեան մարմնացումն է «բաժանեա զի տիրեսցես», որ Օրմանեան իր կամքը օրէնք ընդունել տուողի տիպար է և մարմնաւոր իշխանութեան վրա յենվողներից է, բաւական է միայն ուշի ուշով կարդալ այն հեռագիրները, որոնք փոխանակվել են իր, Երուսաղէմի պատրիարքի և Երուսաղէմի թիւրք կառավարչի միջև։

«Երուսաղէմի հայոց պատրիարքին.

«Ցաւօք սրտի իմացանք, որ ձեր վարդապետներէն ոմանք, օրինօք ընտրված և ձեր սրբազնութեան կողմէ հաստատված տ. Վահրամ վարդապետի լուսարարապետութեան պաշտօնին դէմ հակառակութիւններ յարուցանելով ձեր ամենապատւութիւնը անհանգիստ կընեն։ Յայտնի է, որ իրանց չափ ու սահմանը չի ճանչցող և իրանց ըմբոստութեանց մէջ յամառող այդպիսիները ձեր սրբազնութենէն կը գտնեն իրանց արժանի պատիժը՝ հետևաբար այլևս իրանց հակառակութեանց և ընդդիմութեանց վերջ դրված ըլլալուն լուրերին կը սպասենք»։

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ Մաղաքիա
1903 թ. 26 յուլիսի

«Երուսաղէմի կառավարչին.

«Ցաւօք սրտի իմանալով, որ Երուսաղէմի վանական վարդապետներից ոմանք տ. Վահրամ վարդապետի հայ վանուց մէջ ստանձնած պաշտօնին դէմ հակառակութիւն հանելով, շփոթութեանց պատճառ կըլլան, պարտ ու պատշաճը մեր պատրիարքարանի կողմէ ծանուցինք որոց որ անկ է»։

Պատրիարք Կ. Պօլսոյ Մաղաքիա
1903 թ. 26 յուլիսի

«Վահրամ վարդապետին Ազարեան յԱղէքսանդրիա.

«Ցետ ապաքինման կը հրաւիրենք զձեզ գալ անմիջապէս և անյապաղ և առանց ունէ խոչընդոտի ձեր պաշտօնի գլուխն անցնել։ Հեռագրեցէք ձեր մեկնումը»։

Պատրիարք Երուսաղէմի Յարութիւն
1903 թ. 30 յուլիսի

«Պատրիարքին հայոց Կ. Պօլսոյ.

«Ի պատասխան ձեր ամենապատւութեան հեռագրին, կը ծանուցանեմք, որ այսօր իսկ հեռագրեցինք լուսարարապետ Վահրամ վարդապետին, որ փութայ ժամանել այսօր իր պաշտօնին գլուխն անցնելու համար, ըստ որում օրինօք ընտրված և հաստատված է, իսկ վարդապետներէն ոմանց կողմանէ յարուցված հակառակութեանց մեր կողմանէ բնաւ կարևորութիւն տրված չէ և այսուհետև ալ կարևորութիւն չը պիտի տրվի։ Այս մասին ձեր սրբազնութեան հոգածութեան մասին մեր գոհունակութիւնը կը յայտնեմք»։

Պատրիարք Երուսաղէմի Յարութիւն
1903 թ. 30 յուլիսի

Այս բոլորից յետոյ տ. Վահրամ վարդապետ գալիս է իջնում Յոպպէ. հակառակորդները մարդ են ուղարկում և չեն թողլ տալիս որ գայ Երուսաղէմ. Մարդը պատիւ է պահանջում—դիմումներ է անում Կ. Պօլիս և Երուսաղէմ։ Օրմանեան պաշտօնական թուղթ է գրում տ. Վահրամին, ուր ի միջի այլոց արձանացած են սրբազան Օրմանեանի ներսի մարդը ամենաբնորոշ կերպով արձանացնող հետևեալ մեծիմաստ բառերը. «Միթէ պիտի պնդէք, որ մեծաւորներ չը կարենան պարագայից պահանջման կամ նոր ծանօթութեանց առջև իրենց կամքը փոխել... եթէ 50 միաբանեն 26 ձեր կողմն լինելուն համար 24-ը կուզէք նզմել, չեմ կարծեր թէ սեղանի պաշտօնէի դերը վարած լինիք»։ (Ընդգծումները մերն են)։

Ի լրումն այս ամենի Օրմանեան բարեհաճում է իր այս պաշտօնական նամակէն պատճէնը ուղարկել Վահրամ վարդապետի հակառակորդներից գլխաւորին, յորդորելով իր կողմից «ըստ ամենայնի զօրավիգ եւ աջակից լինել պատրիարքին»։

Մ. ա.-ք. Մելեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԻՐԱՑՈՒ ՍՐԱՓՕ

Ամառվայ շոգ օրին, հին ընկուզենու տակ նստած էին ծխական ուսումնարանի մի խումբ աշակերտներ ու վիճում։ Նրանցից ոմանք փոխել էին դասատունը, իսկ ոմանք մնացել պատրաստականում։ Փոխողները, համարելով իրանց գիտունիք, հպարտ հպարտ խրատներ էին կարդում «կտրուածների» գլխին ու մխիթարում։ Երեխաներից մէկը, որի մազերը քննութիւնների նախընթաց օրը մայրը խուզելով ստիճաններ էր շինել գլխի վրա, պառկած էր մէջքի վրա ու մտածում։

— Սերոբ,—յանկարծ խօսեց նա,—դու խօ փոխեցիր ու ես մնացի. ասա տեսնեմ ինչ է նշանակում «պատանի»։

— Սպիտակ կտաւ,—պատասխանեց Սերոբը,—որի մէջ փաթաթում են մեռելներին։

— Աֆերիմ,—ուրախ ուրախ վեր թռչելով աղաղակեց հարց առաջարկողը,—«պատանի» նշանակում է ոչ երեխայ, ոչ մարդ, այլ ես, դու, մենք ամենքս։

— Արա իմացիր,—զայրացած պատասխանեց Սերոբը,—ինչ է նշանակում ռուսերէն «պրաշկա»։

— Զատկի գառ,—եղաւ պատասխանը։

— Ցիմար, զատկի գառ ռուսերէն «բարաշկա» է, իսկ «պրաշկա» լուացարար է։

— Ի հարկէ լուացարար է, ո՞վ չը գիտէ այդ,—լսվեց այս ու այն կողմից։

— Տղերք, Սրափօն գալիս է,—արտասանեց վախկոտներից մէկը,—դուրս կանչի մեզ այստեղից։

— Ոտներս էլ չի կարող ուտել,—պարծեցաւ դասատուն փոխողներից ամենաաջողը։

Տիրացու Սրափօն գիւղում յայտնի անձնաւորութիւն էր։ Տգէտները համարում էին նրան գիտուն, իսկ փոքր ի շատէ բանիմաց մարդիկ ներողամիտ էին դէպի նա։ Առաջինները զարմանում էին, որ հոգևոր իշխանութիւնը Սրափօյին քահանայ չէ ձեռնադրում, մանաւանդ որ նրա ճաղատ գլխի եղած-չեղած մազերը արդէն սպիտակել էին, երկրորդները հրկիզի մէջ էին, որ մի գեղեցիկ օր կարող է քահանայ կարգվել ու իրանց վզից կապվել։

Տիրացուն յայտնի էր դառել մանաւանդ այնպիսի հազւագիւտ յատկութեան շնորհիւ, որ ոչ ոք չունէր։ Նրա կօշիկների կրունկները միշտ ծուռ էին։ Ծուռ էին ոչ թէ մաշվելու միջոցին, ինչպէս երբեմն լինում է, այլ միշտ, նոր կօշիկներ հագնելու առաջին օրից իսկ։

— Ի՞նչ էք այստեղ լօզերի պէս թափվել,—յանդիմանեց Սրափօն,—դուք հիմի տանը նստած գիրք կարդալիս պէտք է լինէք։ Ես ձեր հասակում երբէք տանից դուրս չէի գնում։

Տիրեց լռութիւն։ Բոլորեքեան շարժվեցին իրանց տեղերից գնալու դիտաւորութեամբ։

— Բան չը կայ, կացէք,—աւելացրեց տիրացուն,—քննութիւնները խօ վերջացրէք։

— Վերջացաւ,—լսվեցին շատ ձայներ։

— Ուրեմն կարող էք մնալ։ Ձեզանից ո՞վ է կարդում աւետարանը,—հարցրեց փոքր ընդմիջումից յետոյ։

— Ես, ես,—պատասխանեցին շատերը։

— Ցետոյ բան-ման հասկանո՞ւմ էք։

— Քիչ ու միչ,—պատասխանեց Սերոբը։

— Դէ որ այդպէս է, ի՞նչ է նշանակում «փուրվառ»։

Ոչ ոք չը համարձակվեց ձայն ծպտուն հանելու։

— Ձեր վարժապետի հերն անիծեմ, էն շուն-շան-որդին, որ տարեկան երեք հարիւր մանէթ փող է ստանում ու բեխերը բզած բօլթա է տալիս, բաս ի՞նչ է ձեզ սովորեցնում։ Ի՞նչ պէտք է սովորեցնի, երբ ռուսերէն «խլէբ»ը չը գիտէ ինչ է։ «Փուրվառ» նշանակում է փոր վառ, այսինքն փուրվառը Մարիամ Աստուածածնի փորն է, իսկ միջի կրակը ինքը Քրիստոսն է, այսինքն տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս։ Հասկանո՞ւմ էք։

Երեխաները գոհ մնացին այսպիսի մեկնութիւնից։

— Իսկ «խունկը» ի՞նչ է,—հարցրեց Սերոբը։

— Խունկը՞, խունկն ածում ենք հոտի համար. առանց խունկի չի կարելի։ Կերակուրի մէջ աղ ինչու՞ ենք գցում. որովհետև հարկաւոր է. հասկանո՞ւմ ես։

— Ի հարկէ հասկանում եմ։

— Երբ որ այդպէս է,—ասաց տիրացուն,—ես էլ կը նստեմ, կը հանգստանամ... Դէ ձեռաց սրբեցէք տեղը։

Ամբողջ տարածութիւնը, որ բռնում էր ծառից ընկած ստուերը, ծածկված էր անասունների աղբով։ Երեխաները անմիջապէս մաքրեցին մի կտոր տեղ, ուր Սրափօն նստելուն պէս ոտները մեկնեց նրանց կողմ։ Հաւաքեա ամենքը վրա թափվեցին ու աջ ու ձախ քաշքշելով հանեցին կօշիկները։

— Երեք անգամ ինը քանի՞ է,—լրջօրէն հարցրեց տիրացուն։

— Քսանուեօթ,—եղաւ ընդհանուր պատասխան։

— Աստուած քանի՞ օրում ստեղծեց երկինքն ու երկիրը։

— Վեց օրում։

— Մալադեց... Աստուծու անունն ի՞նչ է։

Տիրեց լռութիւն։ Երեխաները իրար դէմքի նայեցին ու շրթունքները կրծելով կարծես կրկնեցին «Աստուծու անունը՞»։

— Հը, նի՞ գնաք շ... բաս էն հաստագլուխը չը սովորացրե՞ց, դուրակ... Աստուծու անունը Էմմանուէլ է։

— Էմմանուէլ,—կրկնեցին ամենքը գոհ սրտով։

— Ազգանո՞ւնը,—հարցրեց ամենափոքրը, որի գրպանը լիքն էր զանազան կորիզներով։

Ընկերները նախանձեցին, որ իրանք չեղան այդպիսի հարց առաջարկողը։

— Ի՞նչ եմ ասում, իշի գլուխ, էշակ,—հանդիմանեց Սրափօն,—ինչ ազգանուն պէտք է ունենայ Աստուած։

Բոլորեքեան միաձայն ծիծաղեցին ու ծաղրեցին ընկերոջ ագիտութիւնը։

Ցանկարծ նրանց ուշադրութիւնը գրաւեց մի ծերուկ, որ մերձակայ բլուրից համարեա վազ տալով ու հևալով դիմում էր նրանց կողմը։ Նա կանգ առաւ ու շփոթված ձայնով կանչեց.

— Տղերք, տիրացու Սրափօյին չէ՞ք տեսել։

— Այստեղ է,—աղաղակեցին աշակերտները։

— Ասացէք, որ այստեղ եմ,—պատուիրեց տիրացուն։

— Այստեղ է,—աւելի թունդ կերպով գոռացին նրանք։

Ծերուկը շնչասպառ հասաւ նրանց ու ձեռքին պինդ պահած մի կտոր թուղթ, որ քրտնքից թրջվել էր, յանձնեց Սրափօյին։

— Սրափօ ջան, հոգուդ մեռնեմ, տես ինչ բան է։

Դա մի հեռագիր էր, իսկ այդ բանը, ինչպէս յայտնի է, անսաելի երկիւղ է պատճառում գիւղացի մարդուն։

— Սա հեռագիր է,—արտասանեց հեղինակաւոր ձայնով տիրացուն ու իր ակնոցները բեղոտ մատներով սրբելով աւելի կեղտոտեցրեց ու դրեց քթին։

Ներկայ գտնվողները շունչները պահած սպասում էին սարսափելի դատավճռին։ Միակ ձայնը, որ լսվում էր, դա ծերուկի սրտի բաբախումն էր։

— Փուճ աշխարհ... չօրթ իվօ զնայէ,—տխրութեամբ արտասանեց Սրափօն,—ինչ ասեմ, Դաւիթ ջան, տունդ քանդվել է։

— Վայ, քարկոծեցէք ինձ,—աղաղակեց ծերուկը ու կուչ եկաւ, փոքրացաւ.—Ստեփանս մեռել է. օգնեցէք, քրիստոնեաներ...

—

Տարօրինակ բան. այդ օրը գիւղում երկու հատ հեռագիր ստացվեց։ Երկրորդը տէր-Մինասի անունով էր։ Տէրտէրը կը նունքի պատճառով հարևան գիւղն էր գնացել։ Երէցկինը թէև գուշակում էր, թէ ինչ պէտք է լինի բովանդակութիւնը, սակայն անմիջապէս վազ տուեց Սրափօյի մօտ, որ իրանց հարևանն էր։

Յ. Գ.—Օրմանեան սրբազան իր [illegible]

Նոյն

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Պետրովսկ, 28 մայիսի

[illegible]

կերութիւնը միայն օգնում է ամենաթշուառներին։ Երանի կը լինէր շուտ գլուխ բերէին այդ բարեգործական ընկերութեան ճիւղը և օգնէին այդ թշուառներին, որոնք եկել են բժշկվելու, բայց ընդհակառակը հիւանդանում և վերադառնում են։

Արծուանիկ

—

Երևան, 3 յունիսի

Երէկ երեկոյեան ժամը 9-ի մօտ, լուսանկարիչ Եա. Գ. Կիկնաձէն, Բէհբութեան փողոցով անցնելիս, ծեծի ենթարկվեց։ Բօքսով պատռեցին Կիկնաձէի գլուխը։ Փողոցում եղողները օգնութեան հասան։ Չարագործները փախուստի դիմեցին։ Վիրաւորվածին տարան քաղաքային հիւանդանոց։ Վէրքը անվտանգ է։ Չարագործների ով լինելը յայտնի չէ։

Մ. Սարգսեան

—

Բելեքան (Զաքաթ. շրջ.), 30 մայիսի

Մայիսի 28-ին Բելեքանի վաճառական Մակար Սամարեանցը Թէյզուլլա անունով մի Թուրքի հետ միասին կառքով ճանապարհվում է Բելեքանից դէպի Լագօդաղ։ Ճանապարհին մի քանի զինված լեզգի աւազակներ կանգնեցնում են կառքը և կողոպտում են ուղևորներին։ Բացի փողերից տարել են նաև Սամարեանցի վերարկուն։ Արդէն չորրորդ ամիսն էր, որ այսպիսի դէպք չէր պատահել։ Տեղիս հայ վաճառականները ստիպված են պօստի հետ միասին գնալ-գնալ։

Յ. Մարտիրոսեանց

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

— 20 մայիսի

Մայիսի 18 ին, պատարագին, հեռաւոր ճամբորդութիւնից մեզ մօտ հանգիստ առած՝ Բագուի հայոց կուլտուրական միութիւնը, ի դէմս Կոնստանդին Խատիսեանի և Ալէքսանդրապօլի յաջորդ Մատթէոս վարդապետի, ձեռք զարկեց իր միսսիային։

Վարդապետն, իր ընդարձակ ու մաքեր յուզող քարոզի մէջ, յորդորեց Մոսկվայի գաղութին՝ օգնութիւն գալ միութեան գործին։

Իսկ հետևեալ օրը, երեկոյին, գաղութի շատ չնչին մասի ներկայութեամբ, Գասպարեան անկելանոցի դահլիճում, խօսեց Կ. Խատիսեանը։

Մօտ երկու ժամ տևող մանրամասն ու խիստ շահագրգիռ զեկուցումը՝ ներկայողները լսում էին լարված ուշադրութեամբ։

Միութեան գործելակերպի մասին զեկուցողի տուած շնորհալի ու համոզիչ բացատրութիւնները, ամեն բան ասած լինելու համար, չնչասպառ լինելու չափ գործ դրած նրա էներգիան, գործը հաստատ հիմքերի վրա դրված լինելու խիստ շահեկանութիւնն ու վերին աստիճանի գրաւչականութիւնն ուղղակի գերել էին ամենքի ուշքը և մեխել այն սուրբ գործի վրա, որի մէջ և միմիայն որի մէջ Կովկասի հայութիւնը, խակապէս՝ գիւղացիութիւնը պէտք է կարողանայ գըտնել իր փրկութիւնը՝ գաղթելու և սիրուն երկիրն ամայացնելու դէմ։

Գործն այնպէս վեհ էր, հիմքն այնքան հաստատ, նպատակն այնքան համակրելի և ճառն այն աստիճան փաստաւոր, որ ունկնդիրներին միայն մնում էր՝ իրանց ունեցածի ուղղակի մի խոշոր տոկոսը բերել ու դնել միութեան ներկայացուցչի առջևը։

Բայց… Նա եկել էր շատ անժամանակ։

Իմ նպատակից դուրս լինելով զեկուցման ու ժողովի մանրամասնութիւնները նկարագրելը, ես ուզում եմ ծանրանալ աչքի ընկնող մի անտեղիութեան վրա։

Ես չեմ կարողանում մարսել, անուշադիր թողնել զեկուցողի ճառի մէջ սպրդված այն նոտան, որ այնպէս աննկարագրելի ու տխուր հնչեց իմ և կարծեմ, ուրիշ շատերի ականջին, և, որ, կարող եմ ասել, եթէ չը թունաւորեց, գոնէ կիսով չափ թուլացրեց այն տպաւորութիւնն ու ոգևորութիւնը, որ այնպէս արագ էր ձեռք բերվել։

Խօսքը Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան մասին էր։ Խատիսեանը շեշտեց այդ ընկերութեան գործունէութիւնն, ասելով՝ «Թիֆլիսի ինտելլիգենտ հայութիւնն իր ձեռքն է առել խելքի ու մաքի մենավաճառը»։

Աստուած մեր վերջը բարի անի…

Եմմ. ք. Նազարեան

ԷԿԶԱՐԽԻ ՍՊԱՆՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

—

Գանձակ, 31 մայիսի

Ամսիս 30-ին, քաղաքիս Թուրքական մասում գտնվող ռուսաց Ալէքսանդր Նևսկի եկեղեցում, հոգեհանգիստ կատարվեց Վրաստանի սպանված էկզարխ Նիկոնի համար։ Հոգեհանգստին ներկայ էին պաշտօնական հիմնարկութիւնների, զինուորական, դպրոցական և հասարակական այլ հիմնարկութիւնների բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, ինչպէս և հայ հոգևորականութիւնը՝ ունենալով իր հօտից 60-ի չափ մարդ։ Հոգեհանգ-տից յետոյ՝ հայ հոգևորականութիւնն իր ցաւակցութիւնը յայտնեց թէ նահանգապետին և թէ եկեղեցու ռւ. քահանային։

Գ. Ադիլեան

—

Երևան, 30 մայիսի

Այսօր ժամը 12-ին նշանակված էր քաղաքիս ռուսաց Նիկոլայեվսկի, մայր տաճարում հոգեհանգիստ Վրաստանի հանգուցեալ էկզարխ Նիկոն արքեպիսկոպոսի համար։ Հոգեհանգստին ներկայ էին գեներալ-նահանգապետը, նահանգապետը և շատ բարձրաստիճան անձեր և ծառայողներ։ Ներկայ էին նաև քաղաքիս բոլոր հայ քահանաները՝ իրանց գլուխ ունենալով առաջնորդ Յուսիկ արքեպիսկոպոս Տէր-Մովսէսեանցին, Թուրք հոգևորականութիւնը և խուռն բազմութիւն։ Հոգեհանգստի ժամանակ ռուսաց գործակալ Ֆեդոտովը մի քանի խօսքով բացատրեց ներկայ եղողներին հանգուցեալի եղերական մահը, նրա արդիւնաւէտ, միր, գործունեայ և անկաշառ մարդ լինելը։

Հոգեհանգստի ժամանակ թէ հայ և թէ Թուրք խանութպանների բոլոր խանութները փակված էին։

Գ. Աղազարեան

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԵՒ ԼԻԱԶՕՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

—

Մայիսի 3-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Գայեանեան դպրոցի դահլիճում նշանակված էր կաթողիկոսական պատուիրակների և լիազօրների ժողովը՝ շարունակելու խորհրդակցութիւնները կաթողիկոսական թեկնածուների մասին։

Անձրևի պատճառով՝ պատուիրակներից հազիւ միայն 20 հոգի հաւաքվեցին։

Նախագահ Հ. Առաքելեան, ժամը մօտ 9 ին բացված յայտարարելով ժողովը, առաջարկեց այլևս չը խօսել Իզմիրլեան և Օրմանեան եպիսկոպոսների մասին, քանի որ բաւարարաչափ թեր ու դէմ լուսաբանութիւններ եղել են նախորդ ժողովներում, այլ աշխատել տեղեկութիւններ տալ ուրիշ թեկնածուների վերաբերմամբ, ինչպէս՝ Եղիշէ եպ. Դուրեանի, Աղանայի Մուշեղ եպիսկոպոսի, Բագրատ վարդ. Վարդազարեանի ևայլն։

Մի քանի հոգի խօսք են խնդրում։

Մելեան եահ. տալիս է հետևեալ տեղեկութիւնները Եղիշէ եպ. Դուրեանի մասին։

«Կ. Պոլիս եղածս ժամանակ ես հիացած էի այն վկայութիւններից, որ միահամուռ սրտակցութեամբ տալիս էին Եղիշէ եպիսկոպոսի մասին արժանաւոր վարդապետները առհասարակ։ Նա Արմաշի դպրեվանքի հոգին է եղել իր բարձր բարոյականի նկարով, իր լայն և ազատ մտածողութիւններով։ Նա պաշտելու չափ սիրված է եղել իր աշակերտներից և սիրված է մնացել աշակերտներից սրանց դպրոցական դասընթացն աւարտելուց յետոյ էլ։

«Դուրեան սրբազանին հետ 15 տարի կեանք անցուցած եմ,—գրում է Մուշեղ եպիսկոպոս Սերովբեան,—և զինքը կը ճանչնամ մինչև իր էութեան խորը։ Դուրեան միակ հայ եկեղեցականն է, որ իր անձին վրայ կը մարմնացնէ հայ ժողովրդական հոգևորականութեան ճշմարիտ և անխառն տիպարը, մաքուր է և ազնիւ։ Իբրև պաշտագէտ, իմաստասէր, հայագէտ և լեզուագէտ՝ անփոխարինելի կը մնայ, իբրև զգայուն բեմբասաց՝ անզուգական է։ Ինծի համար միակ մարդն է, որ կրնայ շուք և պատկառանք բերել հայրապետական աթոռին»։

«Բարեկամս,—գրում է նոյն եպիսկոպոսը,—այն գաղափարները, զորս դուք և ես կը պաշտպանենք վերաբերմամբ մեր ս. եկեղեցին տալու համար ժողովրդականութեան ամենամաքուր վիճակը, այդ գաղափարները ծնունդ են Դուրեանի մաքին»։

«Դուրեան եպիսկոպոսի բարձր բարոյական նկարագրի և գիտնականութեան մասին վկայեց և ինքը սրբազան Օրմանեան, երբ խօսք եղաւ նրա վերաբերութեամբ Կ. Պոլիս եղածս ժամանակ։

«Եղիշէ եպիսկոպոս մի քանի տարի է՝ ինչ վիճակաւոր առաջնորդ է Զմիւռնիայում։ Ստացածս մանաւոր տեղեկութիւնները ասում են, որ ամենից առաջ մաքրած է առաջնորդարանի մթնոլորտը։ Թայֆայականութիւնը, խնամութիւնը, մի շարք տափակութիւնները, որոնք այնքան սովորական զարդերն են մեր առաջնորդարանների, չքացված են արդէն։ Չը նայելով որ ունի միանձնորէն գործերը վարելու բոլոր պայմանները, նա ամեն կերպ խուսափում է գործելու փաշայական այդ եղանակից։ Նա ընթանում է իբրև թէ կայ և գոյութիւն ունի ազգային սահմանադրութիւնը։

«Նա միայն նախագահում է, ազատ թող տալով որ ժողովրդից ընտրված խորհուրդները մտածեն, հոգան և որոշեն։ Կրթական խնդիրներին նուիրված է հոգու և մանաւանդ իր լայն պատրաստութեան ամբողջ ոյժով։

«Աւելորդ չեմ համարում այստեղ բերել «Արևելք» լրագրի մէջ լոյս տեսած նամակից մի քանի կտոր (1908 թ. փետրվարի 29 ի № 6735)։ «Իզմիրի այժմու առաջնորդն ալ տառապէս պատրիարքարանի հին օրէնքին կը հետևի. անոր տրամադրութիւններէ չզիջելով և իրեն վերապահելով միայն ժողովներու նախագահութիւնը, վարչութեան գրեթէ բոլոր գործը յանձնելով ժողովականներու ձեռքը, մասնաւորաբար նուիրուելով կրթական գործին, որուն մէջ ունեցած իր հեղինակութեան մասին ներբողներ հիւսել աւելորդ պիտի ըլլար»։

«Առաջնորդը,—ասված է շարունակութեան մէջ,—ինչպէս ըսինք, պատրիարքարանի հին օրէնքին համաձայն կընթանայ իր ժողովականներուն յանձնելով գործեր վարելու հոգը։ Միւս կողմէ իրաւ է որ եթէ Դուրեան սրբազան պատրիարք հօր ընթացքին հետևի, այսինքն եթէ ինքը ձեռք առնէր բոլոր գործերը, թերևս շատ աւելի վարդագոյն ըլլային վարչական գործերը (ուրեմն ունի այդ շնորհը. Դուրեան սրբազանի սխալը եղած է ստուգիւ ծայրայեղ վստահութիւն մը ունենալ իր ժողովականներուն վրայ, որոնք կերևայ թէ այդ աւիթէն օգտուելով անզարեա կը վարեն գործերը։ Եկ ու տես որ այն ատեն ալ նորէն պիտի քննադատուէր ըստ այնմ թէ ինք մինակ կը վարէ գործերը առանց մարդու բան հարցնելու»։

«Կարծում եմ Դուրեան սրբազանի մասին յիշեալ վկայութիւնը միացած նրա բազմաթիւ, այժմ հասուն, աշակերտների վկայութեան հետ՝ գալիս է առանձնապէս իր վրա հրաւիրելու մեր ժողովրդի լուրջ ուշադրութիւնը մեր եկեղեցին ժողովրդավարական դարձնելու մեր այժմեան պայմաններում։

«Պատրիարքարանի «հին օրէնքը» այսինքն՝ ազգային ժողովը, ազգային երեսփոխանական մարմինը, երբ պատրիարքն իբրև նախագահ՝ կատարողն էր ժողովի որոշումների, այլ ոչ թէ պատրիարքարանի «նոր» օրէնքը, երբ պատրիարքը աւերած ազգային ժողովը՝ ինքն է անցեալից մնացած այլ և այլ անուանական ժողովականների գլուխն անցած հրամաններ արձակում տարկացած ժողովրդին»։

Ս. Արծրունի.—Քանի թեկնածու էլ մենք ունենանք, պէտք է ի նկատի առնենք մեր պատմական վիճակը։ Մակարի ընտրութեան օրինակը մեզ համար խրատական պէտք է լինի. մենք առաջարկելու ենք երկու թեկնածու. նրանց մասին արդէն խօսեցինք, բայց չեմ կարծում որ այդ երկուսից մէկն ու մէկը ընտրվի։ Ես կը ցանկանայի, որ Օրմանեանը իբրև ազգը, քաղաքագէտ ու համբերող մարդ մնայ Պօլսի պատրիարք, նրան այնտեղ ոչ ոք չէ կարող փոխարինել։ Նրան հեռացնելը այնտեղից մեծ կորուստ է։ Այնուհետև մեր կաթողիկոսից մենք ցենզ պիտի պահանջենք. եթէ զնում ենք ժողովրդականացման սկզբունքը, ապա ուրեմն նա պիտի լինի լեզուագէտ, կրթված, բարոյական։ Թիւրքիայի եպիսկոպոսները, գոնէ, մի քանի եւրօպական լեզուներ գիտեն, մինչդեռ Ռուսաստանում չը կան լեզուագէտ եպիսկոպոսներ, որը անհրաժեշտ է դիւանագիտական գործերում։ Ուրեմն ցենզը պահանջ պիտի լինի։ Մինչդեռ այն տեղեկութիւնները, որ ունենք այստեղ թեկնածուների մասին, չափազանց թերի են։ Չը սահմանափակվենք երկու թեկնածուով. թեկնածուների ցուցակը պէտք է լինի ճոխ և բազմամարդ։

Զմշկեան Մ.—Արծրունին անցեալ անգամ այստեղ չէր. ես ևս նոյն բանը ասացի, որ Օրմանեանին պէտք է թողնել այնտեղ։ Ցանկալի է ընտրել այնպիսի մարդ, որ վատ յարաբերութիւն չունենայ ուրիշ պետութիւնների հետ, որ կարողանայ դիմել հարկաւոր խնդիրներում ոչ միայն շահին, այլ և սուլթանին։

Զէրէզեանը ուշադրութիւն է հրաւիրում Դուրեան եպիսկոպոսի մասին «Արևելքում» գրված թղթակցութեան վրա, որը արդարացնելով նրա հասարակական ու առաջնորդական գործունէութիւնը՝ միևնոյն ժամանակ մատնանշում է նաև նրա վարչական թուլութիւնը, ուստի և խնդրում է ամբողջ յօդուածը կարդալ։

Քարտուղարը կարդում է։ Նրանից պարզ երևում է, որ Դուրեան եպիսկոպոսը առհասարակ հետևում է ժողովրդավարական սկզբունքներին և գործում է սահմանադրութեան ոգու համաձայն։

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Այն տեղերում, որտեղեր անց են կացնում հանգուցեալ էկզարխ Նիկոն արքեպիսկոպոսի մարմինը, տեղական հոգևորականութիւնները, թէ հայ և թէ մահմեդական, հոգեհանգիստներ են կատարում։

◆ Ամսիս 8-ին, կիրակի, Զուբալովի անուան ժողովրդական տանը կայանալու է ժողովրդական համալսարանի Թիֆլիսի ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Ընկերութեան տարեկան հաշիւը կարդացվելուց յետոյ տեղի է ունենալու վարչութեան անդամների ընտրութիւնը։ Նրանք, որոնք կը ցանկանային ընտրութեանը մասնակցել ձայն ունենալու իրաւունքով և անդամ չեն գրված ընկերութեան, թող շտապեն գրվելու, որ կարելի է Խիդդէկելի մօտ, իր գրավաճառանոցում (Գօլովինսկի), մինչև ընտրութեան օրը։

◆ Յիշեցնում ենք, որ այսօր, երեկոյեան ժամը $7^{1}/_{2}$-ին, Գայեանեան դպրոցի դահլիճում (улица-Паскевича, № 13), կայանալու է խորհրդակցութեան շարունակութիւնը կաթողիկոսական հարցի առիթով։ Թիֆլիսի և թեմի այն պատուիրակները, որոնք գտնվում են քաղաքումս, հրաւիրվում են անպատճառ ներկայ լինել այդ խորհրդակցութեան, որ վերջնականապէս պէտք է կազմէ կաթողիկոսական չորս թեկնածուների ցանկը։

◆ Յունիսի 3-ին, երեկ. ժամը 9-ին, ութ զինված չարագործներ ներս են խուժում Անդրկովկասի շէյխ-իւլ-իսլամ ախունդ Աբաս-Կուլի-բէկ Հուսէյնբէկովի բնակարանը և մահվան սպառնալիքով յափշտակում են 500 րուբլի կանխիկ փող և 1660 րուբլու զանազան ոսկեղէն և արծաթեղէն, որից յետոյ անյայտանում են։ Հաղորդելով այս լուրը ոստիկանութիւնը, վերջում աւելացնում է, որ կասկածով ձերբակալված են Թիֆլիսեցիներ Գրիգոր Խօխօբեանը և նրա կին Գայիանէն։

◆ Այսօր Գայիանեան դպրոցի շինութեան մէջ կայանալու է կովկասեան ուսուցիչների և վարժուհիների միութեան ընդհանուր ժողովը։

◆ Վաղը, ուրբաթ, Զուբալովի ժողովրդական տանը, երեկոյեան ժամը 7 և կէսին, Սեմեօնովը կը դասախօսէ «Լէօնիդ Անդրէևի ստեղծագործութեան հիմնական շարժառիթները»։ Դասախօսութեան արդիւնքը յատկացվելու է այն ֆօնդին, որով հրատարակվելու է Լ. Ն. Տօլստօյի անուան ժողովածուն։

◆ Կիրակի, յունիսի 8-ին, նշանակված է Թիֆլիսի քաղաքային վարկային ընկերութեան լիազօրների ընդհանուր ժողովը, ուր կարդացվելու է ընկերութեան 25-ամեայ գոյութեան մասին կազմած զեկուցագիրը և ընտրվելու են պաշտօնական անձինք։

◆ Շաբաթ, մայիսի 31-ին, և կիրակի, յունիսի 1-ին, տեղի ունեցան Թիֆլիսի նահանգի ազնուականների ժողովները ազնուականների երեխաների ուսման հարցի առիթով։ Երկարատև վիճաբանութիւններ յարուցին ազնուական մասնաւոր գիմնազիայի պահպանման եղանակը և ամենաաղքատ ուսանողներին օգնելու նախագծերը։ Վերջ ի վերջոյ ժողովը նախահաշիւը որոշեց 140,000 րուբլի։ Նոյն ժողովներին որոշվեց նախապատրաստական դասարաններում ուսման վճարը դարձնել 30 ր., իսկ հիմնական դասարաններում՝ 40 րուբլի։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը ձայնաւոր Ֆիշէրին հաստատել է քաղաքային դումայական դպրոցական մասնաժողովի նախագահի պաշտօնի մէջ։

◆ Վրացի ուսուցիչների ընկերութեան կանոնադրութեան նախագիծը պատշաճ իշխանութիւնը հնարաւոր չէ գտել հաստատել։

◆ Երեքշաբթի, յունիսի 3-ին, Թիֆլիսում անսպասելի կերպով տեղաց յորդառատ անձրև, որ վերջում հեղեղեց շատ փողոցներ։ Էլեքտրաքարշը մի քանի տեղերում կանգնեց մի քանի ժամով և շատ վագոններ էլ փչացան։ Ասում են, որ հեղեղը մի երկու տեղում խոշոր վնաս է տուել։

◆ Երդ.-հաւ. Դօլուխանեան, Էլիավա, Ջափարիձէ, Յովհաննիսեան, Բուտկօվսկի և Բրօդսկի Պետական Դումայի անդամ Ն. Չխէիձէի անունով մի հեռագիր են ուղարկել, որով մատնանշելով «Գուրիական հանրապետութեան» գործի քննութեան դժուարութիւնը Օդեսսայի դատաստանական պալատում, խնդրում են նրան միջնորդութիւն յարուցել, որ այդ գործը քննվի Թիֆլիսում։

◆ Թիֆլիսի առևտրական դպրոցում այս տարի ընթացաւարտների առաջին շրջանն էր։ Աւարտեցին ընդամենը 27 հոգի, որոնցից 20-ը հայեր են, 5-ը վրացիներ և 2-ը ռուսներ։

◆ Թիֆլիսի մաքսատան կողոպտման մասնակցողներից մէկն էլ, որ վերջում հետապնդման ժամանակ սպանվեց միւսների թւում, եղել է 7-րդ քաղաքամասի բնակիչ Զաքար Տուրկեանցը, որի բնակարանում մի քանի ժամանակ առաջ ոստիկանութիւնը երևան հանեց ռումբերի պահեստ։ Ռումբեր պահելու համար նա բանտարկված էր Մետեխի բանտում, որտեղից նա փախաւ միւս 17 բանտարկեալների հետ։

◆ Ինչպէս լսել է «Зак.» լրագիրը, շուտով Կովկաս է գալու ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստր Շաուֆուսը։

—

— Աչքդ լոյս, — [illegible]

որքան զանազանութիւն կար այդ միջոցին նրանց մէջ։ Տէրտէրը վերադառնալով կնունքից շուտով կատարեց իր պարտաւորութիւնները սգաւոր Դաւիթի տան վերաբերեալ ու սայլերը լծել տալով ուրախ-ուրախ, ամբողջ ընտանիքով ճանապարհվեց դէպի Զաքաթալա, ուր սպասում էր նրանց քէֆ ու զուարճութիւն։

Դաւիթի տունը ընկղմված էր ծայրայեղ վշտի մէջ։ Նրա անմխիթար կինն ու երկու աղջկերքը գլուխը մահու էին տալիս։ Բոլոր ազգականները, բարեկամներն ու վերջապէս ամբողջ գիւղը մասնակից էր նրանց ցաւին։ Ծերուկ Ստեփանը, այդ ծնողների միակ արու զաւակը, նրանց յոյսն ու ապաւէնը, ուղիղ մի տարի առաջ գնացել էր Բագու բաղդ որոնելու համար։

Հոգեհանգիստն ու առհասարակ թաղման բոլոր արարողութիւնները կատարելուց յետոյ սգաւորները նստած թէյ էին խմում։

— Ո՞րտեղ է հեռագիրը,—հարցրեց մի մանրավաճառ, որ քիչ տեղեկութիւն ունէր ռուսերէն այբուբենից։

— Հէնց քամակդ է ընկած այդ սև ու մութը, պատուհանի վրա,—պատասխանեց հանգուցեալի մայրը։

— Ախպէր, բան չեմ հասկանում, բայց ինչ-որ անցագրի մասին խօսք կայ այստեղ։ Տեսէք, գրած է «պասպօրտ»։

Գիւղական գրագիրը, որ առանց օղիի թէյ չէր կարողանում խմել, մօտեցաւ մանրավաճառին ու երկու հոգի միասին ընդհանուր ոյժերով բաւական չարչարվելուց յետոյ՝ կարդացին հետևեալը. «Անցագիրս հնացել է, ոստիկանութիւնը նեղում է, ուղարկեցէք նորը»։

—

Հետևեալ օրը անսովոր նորութիւն կար գիւղում։ Թիֆլիսի թեմի առաջնորդը կառքի մէջ նստած իր սարկաւագի ուղեկցութեամբ հասել էր գիւղն ու կանգ առել փողոցում մի ստուերաշատ ծառի տակ։ Համարեա բոլոր բնակիչները հաւաքվել էին նրա շուրջն ու գլխաբաց սպասում հրամանի։

— Ուրեմն ասում էք ձեր քահանան այստեղ չէ՞,—հարցրեց վրդովված սարկաւագը։

— Կարգիդ մեռնիմ, գնաց Զաքաթալա, —պատասխանեց ալեւորներից մէկը։

— Մայկօյի հարսանիքն է,—բացականչեց մի երեխայ ու ծածկվեց իր հօր փէշի տակ։

— Երէկ հեռագիր ստացաւ ու այսօր ճանապարհվեց ընտանիքով, — աւելացրեց տանուտէրը։

— Ապա մեր հեռագիրը։

Տէրտէրի ստացած հեռագիրը կօնսիստօրիայից էր եղել այսպիսի բովանդակութեամբ. «Վաղը սրբազանը հասնելու է ձեր գիւղը, ուր կը մնայ գիշերելու. պատրաստեցէք բնակարան»։

Գ. Բաշինջաղեան

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, Ախալցխայի գաւառում, դաշտավայրում հացի բերքը բաւարար է սպասվում, լեռնային շերտում՝ առայժմ այնքան էլ լաւ չէ. նոյնը պէտք է ասել և խոտերի մասին. գարնանացանը և բանջարանոցների մշակումը վերջացան իրանց ժամանակին։ Վնասակար միջատներ և կենդանիներ չերևացին։ Հացը և խոտը բաւարար են Դուշէթի գաւառում. գարնանացանը քիչ բաւարար է և Ախալքալաքի գաւառում։

Փորու գաւառի բնակիչ Ալէքսանդր Բերեժանովին զինուորական - նահանգական դատարանը մահվան է դատապարտել նահանգական բանտի բանտարկեալ Սահակեանին սպանելու համար։

Շաբաթ օր, մայիսի 31-ին, ոստիկանութիւնը խուզարկեց 8-րդ քաղաքամասի Բազիէգժայա փողոցի բոլոր խմիչքեղէնների խանութները, պանդոկները, կառքով երթևեկողներին։ Նաև ձերբակալեց մի քանի հոգու։

Յունիսի 3-ին Թիֆլիսեցի Խաչատուր Նաւտիկովը, որ ապրում է Կրցանսկի փողոցում, իր սեփական տանը, յայտնել է ոստիկանութեան, որ գիշերվայ ժամը 1-ին նրա տան պատշգամբում անյայտ ոմն վիրաւորել է իր հայր Բաղդասարին։ Կասկածով ձերբակալված է Սենակի գաւառի բնակիչ Իօսիֆ Պօպէյշվիլին։

Բագուի կուլտուրական միութիւնը ծրագրել է Անդրկովկասի հայաբնակ գիւղերում 100—120-ի չափ փոխատու (մելիօրատիվ) բանկեր հիմնել։ Առ ժամանակ աւելի ի նկատի պիտի առնվեն Գանձակի և Բագուի նահանգները։ Արդէն 20—30 հատ կազմակերպվում են։ Միութիւնն այս նպատակի համար այս ամառ Թիֆլիսում բաց է անում ձրի ամարային հաշուապահական կուրսեր և այդ բանը յանձնել է հաշուապահական դասընթացքների տէր պ. Տէր-Ստեփանեանցին (հասցէ՝ Куки, I Тумановская ул. д. № 13.)։ Դասընթացքները պէտք է սկսել յունիսի 15-ին, որոնք կը տևեն մինչև օգ. 1-ը։ Ունկնդիր կարող են գրվել նաև գաւառական քաղաքների ուսուցիչներից, որոնցից իւրաքանչիւր քաղաքի համար պէտք է ընտրվեն 1—2 հոգի։ Այս կարևոր տնտեսական գործին ծառայելով հայ գիւղական ուսուցիչը կունենայ նաև մի կողմնակի հասոյթ իր տնտեսականը բարւոքելու համար։

Ստացանք «Մեղու» աշխատանքի տան ընկ. հաշիւը 1906 թ. նոյեմբերից մինչև 1907 թ. վերջը։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յունիսի 2-ին, առաւօտեան ժամը 2-ին, ուշադրութիւն դարձվեց, որ Միքայէլեան փողոցում, № 55 տանը, այն բնակարանից, որ վարձած ունի աւստրիահպատակ Անտօն Պրաուսը, շատ վատ հոտ էր բուրում։ Դռները բանալով, սենեակում գտնվեց Պրաուսի դիակը արիւնաշաղախ յատակի վրա ընկած։ Դիակի վրա բռնութեան ոչ մի հետք չէ գտնվել։ Կասկածում են, որ մահը առաջացել է չափազանց խմելուց։ Դիակն ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոց։

Յունիսի 2-ին, Միխայիլ Էպիտովի պանդոկում, Դաւիդովսկի փողոցում, Բորչալուի գաւառի բնակիչ Սարիբէկ Պօղոսեանը, Սիլվէստր և Եակօվ Ցոմաէֆների հետ կռվելու ժամանակ, դանակով երեք անգամ վէրք հասցրեց երկուսին էլ մարմնի զանազան տեղերից։ Երկու վիրաւորվածներին տարել են հիւանդանոց։

Յունիսի 3-ին Կիրպիչնի փողոցում № 4 տանը մի անյայտ մարդու ձեռքով վիրաւորվում է Փորու գ. բնակչուհի Ելենա Բեժենաշվիլին։ Շարժառիթները բղխում են սիրային բնաւորութիւնից։

Յունիսի 3-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Թիֆլիսեցի Գէորգի Լոնդեբիձէին, որ մեղադրվում է Պրիուտ գիւղում չորս պահակների սպանելու մէջ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 23 մայիսի

Երկու շաբաթ է, որ մի շատ կարևոր խնդիր է դրված պատգամաւորական ժողովում, որի դրական լուծումից կախումն ունի կենտրօնական դպրոցի բացումը առաջիկայ սեզօնին։

Ջուլֆայի երկաթուղու տարիֆի պակասեցնելուց առաջ՝ մի խնջոյքում, ուր ներկայ է եղել և ռուսաց հիւպատոս պ. Պախիտօնօվը, հայ վաճառականներից ներկայ եղողները ի դիմաց իրանց ընկերների խոստանում են, որ եթէ մինիստրութիւնը յարգի իրանց խնդիրը և տարիֆը իջեցվի, իրանք պարտաւորվում են իւրաքանչիւր արտահանած չոր մրգեղէնի պուդին մի կօպէկ վճարել յօգուտ հայ կրթական հաստատութիւնների և հիւպատոսի հովանու տակ գտնվող ռուս-պարսկական դպրոցի։ Բարեբաղդաբար խնդիրը դրական լուծում է ստանում, Ջուլֆայի կամուրջը բացվում է և 53 կօպէկ տարիֆը իջնում է 29 կօպէկի։ Ահա այս խոստման գործադրութիւնն է, որ աղմկալից ժողովների նիւթ է դարձել, որովհետև կան վաճականներ, որոնք համաձայն են այդպիսի վճարի, կան այնպիսիները, որոնք ոչինչ չեն ուզում տալ։ Եթէ պուդին մի կօպէկ տուրքը հաստատվի, այդպիսով առնուազը տարեկան 10,000 ր. կը գանձվի յօգուտ կենտրօնական դպրոցի, որի վրա վստահելով կարելի է դպրոցի բացումը առաջիկայ սեզօնից սկսել։ Մեր կարծիքով այդ տուրքը ծանր չը պիտի թւայ վաճառականութեան, եթէ նա խնդրին ուսումնասիրութեամբ մօտենայ։ Վաճառականներից ոմանք կարծում են, որ այդ վճարը իրանց համար ծանր կը լինի, որովհետև կան այնպիսիները, որոնցից այդ եղանակով տարեկան դուրս կը գայ 6—7—8—9 հարիւր և մինչև 1000 րուբլի և աւելի. պարզ է, որ մեր վաճառականութեան համար այդպիսի տուրքի վճարը շատ ծանր կը լինէր, եթէ նկատի ունենանք նրանց նիւթական կացութիւնը, բայց վաճառականութիւնը պիտի լաւ հասկացած լինի, որ այդ կօպէկները նա իր գրպանից չէ տալու, այլ իր առևտրի առիթով ունեցած ուրիշ առևտրական ծախքերի հետ բարդելով իր ծախած ապրանքի արժէքի վրա՝ նա պիտի ստանայ սպառողից։ Այդպիսի եղանակով 1000 րուբլի տալը աւելի հեշտ է, քան այլ կերպով 200 րուբլի վճարելը։ Առևտրականի համար զգալի տարբերութիւն չէ ապրանքի պուդը փոխանակ նստեցնելու 3 ր. 54 կ., նստեցնել 3 ր. 55 կ., արժէքի համեմատական նկատառութեամբ նա պիտի ծախի գնողին։ Եթէ մենք հաւատացած լինէինք, որ այդ կօպէկները վաճառականութիւնը եթէ չը տայ դպրոցներին, կը տնտեսի իր վերջին օրվայ համար, մենք երբէք թոյլ չէինք տայ մի այսպիսի առաջարկի, որովհետև իսկապէս մեր վաճառականութիւնը նախանձելի դրութիւն չունի և բացի այդ՝ այդպիսի մեծ զոհողութեան սովոր մարդիկ չունենք։ Մենք հաւատացած ենք,—գիտակից վաճառականներից շատերը նոյնպէս,—որ ոչ 23 կ. տարիֆի պակասեցումն է անմիջական շահ վաճառականի գրպանի համար և ոչ էլ պուդին մի կօպէկ տուրքը վնաս։ Հետևաբար ամեն մի բարեխիղճ վաճառական պիտի չը գլանայ այդ մի կօպէկ տուրքը յօգուտ իր ազգային հաստատութեան, յօգուտ իր զաւակների վերածնութեան։ «Կեանքի մէջ բաղդը մարդու դուռը մի անգամ կը չալէ», և եթէ նկատի ունենանք, որ այս վաղանցիկ կեանքը ունայնութիւն է, եթէ նա չէ թողնում իր հետքից բարի յիշատակներ. բաղդը մարդու դուռը չալած վայրկեանին պիտի պատրաստ լինել պատեհ վայրկեանները ձեռքից չը տալու, որովհետև հակառակ դէպքում՝ զղջումը յուսահատեցուցիչ է լինում, երբ մարդ սկսում է մտածել՝ յիշելով անցեալը, երբ կարող էր օգտակար լինել, բարիք գործել, յիշատակներ թողնել. չէ աւելի, թերացել է... աշխարհային գանձերի կուտակումը չէ անմահացնում մարդուն. «երկնային գանձերն» են, որոնց շնորհիւ մարդը սկսում է ապրել գերեզմանից յետ անմահ կեանքով։ Յուսանք, որ մեր վաճառականութեան գիտակից մասը նախատեսելով այս բոլորը կաշխատի իրագործել տուրքի խնդիրը, որին կը հետևի ամբողջ Ատրպատականի վաճառականութիւնը և այդ օրինակը իր վարակիչ բնաւորութեամբ նախանձ կը շարժի և ծնրայն կարող դասակարգերի թաւերում, որոնք, չը պարապելով հանդերձ վաճառականութեամբ, կաշխատեն զանազան եղանակներով, միանուագ կամ տարեկան տուրքերով մասնակցել հասարակական սնդուկի բարգաւաճմանը, բանալով կենտրօնական դպրոցի դռները, որոնց առաջ կանգնած սպասում են թեժի ուսումնածարաւ մանուկները։ Այսպիսի վարմունքով հայ վաճառականութիւնը կանմահացնի իր անունը. տարիները կը գան կանցնեն, սերունդներ իրար կը յաջորդեն, բարի գործը կը մնայ անվթար, հաստատուն, և դարեր շարունակ օրհնութեամբ կը յիշվեն բարերարների անունները, որոնց «երկնային գանձերին» ոչ ցեցերը և ոչ գողերը կը կարողանան մօտենալ։

Մենք հաւատացած ենք, որ այս բարի օրինակը շատ շուտով արձագանք կը գտնի և արտասահմանում գտնվող մեր պարսկահայ հարուստ բարերարների շրջանում, որոնք կաշխատեն իրանց նուիրաբերութեամբ գերազանցել իրանց հայրենի օջախը պահպանող հայրենակիցներին։

Միաժամանակ հաւատացած ենք, որ մեր պարսիկ հայրենակիցներն էլ կը հետևեն մերոնց և այսպիսով մեր հարևաններն էլ ոտք կը դնեն լուսաւորութեան, գիտութեան սանդուղքներին։

Վա՜յ այն մարդուն, որ պատճառ կը դառնայ այս յոյսերի տապալման, խորտակման. տարիներ կը գան, տարիներ կանցնեն, սերունդներ կը յաջորդեն իրար, անէծքի սիւնը կը մնայ անվթար, հաստատուն... «Բարւոյ և չարի», «մահացման և անմահութեան» խնդիր է հրապարակ նետված. մեծ զգուշութիւն է պէտք. վա՜յ սայթաքողին...

Իրօ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ներքին

3 յունիսի

ԽԱՐԿՈՎ։ Տեխնօլօգիական ինստիտուտում, քննութիւններ չը տալու պատճառով, առաջին եօթ սեմեստրների 300 ուսանողների արձակեցին։

ԿՕՍՏՐՕՄԱ։ Առաւօտեան ժամը 10 ին նաւով եկան հելէնների թագուհին և մեծ իշխան Կօնստանդինը ընտանիքով։ Երեկոյեան բարձրաստիճան հիւրերը մեկնեցին Նիժնի-Նովգորոդ։

ՆՈՎՈՐՕՍԻՅՍԿ։ Սօչիի զինված ապստամբութեան գործի առիթով երկու հոգու դատարանը դատապարտեց 10 տարվայ, մէկին՝ 15 տարվայ աքսորի։ 109 հոգուց 40-ին արդարացրեց, միւսներին դատապարտեց բանտարկութեան զանազան ժամանակամիջոցներով։

Արտաքին

3 յունիսի

ԲԵՐՆ։ Դաշնակցական խորհուրդը վճռեց ընդունել Գերմանիայի առաջարկութիւնը՝ քննել ալիւրի մաքսային տուրքերի հարցը միջնորդ դատարանով, որպէսզի այդպիսով միջնադէպը շուտով վախճան ստանայ։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ։ Երեկով թագաւորական ընտանիքը հանդիսաւոր գնացքով անցաւ գլխաւոր փողոցներով։ Ժողովուրդը ցնծութեամբ ողջունում էր նրան։ Երեկոյեան դրամատիկական թատրոնում կայացաւ ներկայացում։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՁԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Աղքատները ձրի։ Համախորհրդը (կօնսիլիումը) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Մեկնեց կովկասեան հանքային ջրերը և անցեալ տարիների նման ընդունելու է հիւանդներին վեներական և մորթու ցաւերով Կիսլովօդսկում, հիւրանոց «Ռօսսիա»։
(ա. օ.) 100—63

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ“
գրախ. վաճառվում է
Բժշկապետ Ա. Քաթանեանի
ԱՂԻՔՆԵՐԻ ՃԻՃՈՒՆԵՐ
ԵՒ
Սրանցից առաջացած հիւանդութիւններ
գրքոյկը, բաղկացած 40 մեծադիր երեսներից, նկարներով, որն արժէ 10 կ., պօստի ծախքով 15 կ.։ Գումարով գնողներին զեղչ։ Փողի փոխարէն գաւառացիները կարող են ղրկել պօստային մարկաներ։
Հասցէն՝ Тифлисъ, книжный магазинъ Гуттенбергъ, Г. И. Галустянъ. 2—1

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ուսուցչուհի
ցանկանում է դասեր ունենալ ամառը քաղաքից դուրս։ Հասցէն՝ Александровская ул., № 28, кв. Успенской, հարցնել ուսուցչուհուն։ Անձամբ 11—2 ժ. կամ նամակով։ 1—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. 2.) 100—74

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկի Ընկերութեան Վարչութիւնը
յայտնում է, որ անցեալ մայիսի 25-ին սկսված լիազօրների ժողովի շարունակութիւնը կայանալու է կիրակի, ներկայ յունիսի 8-ին, առաւօտեան ժամը 10½-ին, ընկերութեան շինութեան մէջ, Պուշկինսկայա փողոցում։

ԶԲԱՂՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ՝

1) Պաշտօնատար անձերի ընտրութիւնները՝ ա) մի դիրեկտորի, ծառայութեան ժամանակամիջոցը լրանալու պատճառով հեռացող Գ. Բ. Տէր-Աստուրօվի փոխարէն, բ) վերահսկիչ յանձնաժողովի երկու անդամների, ծառայութեան ժամանակամիջոցը լրանալու պատճառով հեռացողներ Ա. Պ. Զավրիևի և Վ. Ի. Եղիազարօվի փոխարէն, գ) դիրեկտորի մի թեկնածուի, ծառայութեան ժամանակամիջոցը լրանալու պատճառով հեռացող իշխ. Վ. Մ. Թումանօվի փոխարէն և դ) վերաստուգող մասնաժողովի երեք անդամների.

2) Վերահսկիչ մասնաժողովի միացեալ ատեանի և վարչութեան զեկուցումը Թիֆլիսի քաղաքային կրէդիտային ընկերութեան 25 ամեակը յաւերժացնելու մասին։

3) Թիֆլիսի քաղաքային կրէդիտային ընկերութեան ծառայողների թոշակարկղի կանոնադրութեան նախագծի քննութիւնը, որ մշակել է յատուկ յանձնաժողովը։

4) Վերահսկիչ մասնաժողովի միացեալ ատեանի և վարչութեան զեկուցումը կանոնադրութեան § 104-ի փոփոխութեան հարցի մասին։ 1—1

Ա Լ Մ Ե Զ Ա

Կովկասի և Անդրկովկասեան երկրի միակ ներկայացուցիչը Ի. Ա. Ախօբաձէն է։ Գլխաւոր պահեստ և գրասենեակ «Ալմեզա»-ի
Тифлисъ, Пушкинская ул. № 15.

ԱՏԱՄԻ ՑԱՒԸ
ՇՈՒՏ հանգստացնելու
և ատամն ու լնդերը ամրացնելու
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԻՋՈՑՆ Է
ԱԼՄԵԶԱ
ՇԱՏ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ցուցահանդէսներում նուէրների է արժանացել
ԱՂՔԱՏՆԵՐԻՆ ՁՐԻ
ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ
Այդպիսիներին խնդրում ենք դիմել Ախօբաձէի գրասենեակը,
Пушкинская, 15.
Օտարաքաղաքացիներից կանխավճար ստանալով ուղարկում ենք վերադիր վճարով։
Դեղատներին զեղչ
Փորձնակ. սրուակը 40 կ. Իսկական սրուակը 1 ր. 20 կ.
Գրաս. և պահեստի բաժանմ. Баку, Старо-Полицейская, № 14. Հեռագիրների հասցէ. Тифлисъ, Ахобадзе.
(հ. շ.) 15—7

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՃԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակ մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ
Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ
ԽԱՐԿՈՎՈՒՄ
ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ
ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ
ԿԱԶԱՆՈՒՄ
ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ
ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ
կատարում է
„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՑՇԵԼԼԵՐ“
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
Նիժէգօրօդեան տօնավաճառում
Իրբիտեան տօնավաճառում
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ
ԱՅՆՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ Ռուս-ամերիկական ռետին. մանուֆակտուրային ընկերութեան
Կրէմ եւ Ապրետուրա կօշկեղէնի համար
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ. (հ. կ.) 100—33

Типографія „Экономія“ Авака Мугдусіанцъ и С-ми. Большая Ванкская ул. № 3.